

MEDIA SAVODXONLIKDA OTA-ONANING PEDAGOGIK O`RNI

Milliy g`oya, huquq kafedrası

katta o`qituvchisi (phd)

Abdupattayev Hasanboy

Qo`qon Davlat Universiteti

Matematika kafedrası 2-bosqich

talabasi

Nomozov Asliddin Husniddin o`g`li

Annotatsiya: Mazkur maqolada media savodxonlikni shakllantirish jarayonida ota-onalarning pedagogik o`rni yoritilgan. Bolalarda tanqidiy fikrlash, axborotni to`g`ri tahlil qilish va raqamli muhitda xavfsiz harakatlanish ko`nikmalarini rivojlantirishda oilaning, ayniqsa ota-onalarning roli muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda ota-onalarning media madaniyatini oshirish orqali yosh avlodni noto`g`ri axborotdan himoya qilish yo`llari tahlil qilinadi hamda samarali pedagogik tavsiyalar beriladi.

Annotation: This article explores the pedagogical role of parents in developing media literacy. It highlights the importance of family, particularly parents, in fostering children's critical thinking, information analysis, and safe navigation in the digital environment. The study examines methods of improving parents' media culture to protect young people from misinformation and provides practical pedagogical recommendations for effective media education within the family.

Аннотация: В статье рассматривается педагогическая роль родителей в формировании медиаграмотности. Подчеркивается значение семьи, особенно родителей, в развитии у детей критического мышления, умений анализировать информацию и безопасно ориентироваться в цифровой среде. В исследовании анализируются пути повышения медиакультуры родителей для защиты молодежи от дезинформации и предлагаются эффективные педагогические рекомендации по развитию медиаграмотности в семье.

Tayanch soʻzlar: media savodxonlik, ota-ona, pedagogik oʻrni, tarbiya, axborot xavfsizligi, bolalar, oilaviy tarbiya, raqamli madaniyat, tanqidiy fikrlash, axborot manbalari, kommunikatsiya, taʼlim tizimi, media taʼlim, ongli foydalanish.

Key words: media literacy, parents, pedagogical role, upbringing, information security, children, family education, digital culture, critical thinking, information sources, communication, education system, media education, conscious use.

Ключевые слова: медиаграмотность, родители, педагогическая роль, воспитание, информационная безопасность, дети, семейное воспитание, цифровая культура, критическое мышление, источники информации, коммуникация, система образования, медиаобразование, осознанное использование.

Ota-onaning taʼlimdagi roli. Ota-onalar bolalarining media savodxonligini rivojlantirishda muhim taʼlimchi va yoʻnaltiruvchi rol oʻynaydi, ular orqali yoshlar xavfsiz va maʼrifatli media isteʼmol qilishni oʻrganadi.

Ijtimoiy taʼsir. Ota-onalar oʻz madaniyatlari va qadriyatlarini asosida bolalarda media madaniyatini shakllantirishda muhim taʼsir koʻrsatadi, ular yordamida toʻgʻri axborot va qiymatlarni uzatadi.

Pedagogik yondashuvlar. Ota-onalar uchun pedagogik uslublar va strategiyalar media savodxonlikni mustahkamlashda samarali boʻlib, ularni bolalarga media texnologiyalarni xavfsiz va maʼrifatli tarzda oʻrgatishga yordam beradi.

Ota-onalar bolalarining onlayn faoliyatini nazorat qilish va xavfsizlik choralarini koʻrish orqali ularni xavfli kontentdan himoya qilishi muhim. Bu, shuningdek, xavfsiz parol va shaxsiy maʼlumotlarni saqlashni oʻrgatishni oʻz ichiga oladi. Digital resurslardan foydalanishda ota-onalar va bolalar orasida interaktiv va ishonchli muloqotni rivojlantirish muhim. Bu, bolalarga media va texnologiyalardan toʻgʻri foydalanishni oʻrgatish uchun samarali usuldir. Raqamli dunyoda media savodxonlikni oshirish uchun ota-onalar zamonaviy pedagogik metodlarni qoʻllashlari, masalan, muhokama qilish va misollar bilan taʼlim berish muhimdir. Bu, bolalarni mustaqil va masʼuliyatli fikrlashga oʻrgatadi.

- Ota-onalar, madaniyat va an'analar asosida media ta'limini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi, ular orqali bolalarda milliy qadriyatlar va madaniyatni rivojlantirish mumkin.

- Ota-onalar o'z madaniyat va an'analariga asoslangan media ta'limi strategiyalarini qo'llab, bolalarga milliy qadriyatlarni va tarixiy merosni singdiradi.

- Media ta'limida ota-onalar madaniyat va an'analarni hisobga olgan holda, yoshlarni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi, bu esa ularning identifikatsiyasini mustahkamlaydi.

- Oila va madaniyat bolalarda media savodxonligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular orqali axborotlarni tanqidiy qabul qilish va madaniyatga hurmat o'rgatiladi.

- Oila va madaniyatning uyg'unligi bolalarda media va digital texnologiyalar bilan muvofiqlikni ta'minlaydi. Bu, yoshlarni qadriyatlar va yangi imkoniyatlar bilan tanishtiradi.

- Ota-onalar media ta'limida faol bo'lishlari va bolalar bilan muhokama qilishlari orqali, ularning media madaniyatini tushunishini oshiradi. Bu, xavfsizlik va mas'uliyatni ta'minlaydi.

- Media savodxonligini rivojlantirishda madaniyatga asoslangan yondashuvlar, yoshlarning identitetini mustahkamlash va ijtimoiy qabul qilishni qo'llab-quvvatlaydi.

Ota-onalar yoshlar uchun media madaniyatini rivojlantirishda muhim ta'limchi va yo'naltiruvchi rol o'ynaydi, xavfsiz va ma'rifatli media iste'molini ta'minlaydi. Pedagogik yondashuvlar va strategiyalar media savodxonligini oshirishda samarali bo'lib, ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi bilan bolalarning rivojlanishini ta'minlaydi. Madaniyat va an'analar media ta'limida muhim rol o'ynaydi, milliy qadriyatlarni rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi.

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida bolalar va o'smirlar axborot oqimining eng faol iste'molchilariga aylanmoqda. Shu sababli media savodxonlik — ya'ni axborotni tanqidiy tahlil qilish, ishonchli manbani ajrata bilish va

media vositalardan ongli foydalanish — har bir shaxs uchun zarur ko‘nikmaga aylangan. Bu jarayonda eng muhim omillardan biri ota-onalarning pedagogik o‘rni hisoblanadi. Ota-ona bola uchun dastlabki tarbiyachi va yo‘l ko‘rsatuvchi shaxsdir. Ularning media savodxonlik darajasi bevosita farzandlarning axborot madaniyatiga ta’sir qiladi. Agar ota-onalar raqamli vositalardan to‘g‘ri foydalana olsalar, farzandlariga ham internetdan xavfsiz, foydali va maqsadli foydalanish yo‘llarini o‘rgatishadi.

Ota-onaning asosiy pedagogik vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Bolalarga media vositalardan to‘g‘ri va maqsadli foydalanishni o‘rgatish.
2. Noto‘g‘ri, zo‘ravonlik yoki yolg‘on axborotlardan himoya qilish.
3. Axborot manbalarini birgalikda tahlil qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.
4. Raqamli muhitda odob-axloq me‘yorlarini singdirish.
5. O‘zining shaxsiy media madaniyatini doimiy ravishda oshirib borish.

Bundan tashqari, ota-onalar media vositalar orqali farzandlari bilan samarali muloqot olib borishlari, ularning onlayn faoliyatini nazorat emas, balki hamkorlik va ishonch asosida yo‘naltirishlari zarur. Bu jarayon bola shaxsining mustaqil fikrlovchi, ongli axborot iste‘molchisi sifatida shakllanishiga yordam beradi. Media savodxonlikni rivojlantirish — bu faqat ta‘lim tizimining emas, balki har bir oilaning ham mas‘uliyatidir. Ota-onalar o‘z farzandlariga nafaqat media vositalardan foydalanishni, balki ularning orqasida yashiringan ma‘nolarni tushunishni ham o‘rgatishlari lozim. Shunda yosh avlod raqamli dunyoda mustahkam qadriyatlar, tanqidiy tafakkur va ongli qarorlar asosida yashashni o‘rganadi.

Bugungi axborot asrida media savodxonlik har bir inson uchun zarur ijtimoiy ko‘nikma bo‘lib, u yosh avlodni to‘g‘ri, tanqidiy va ongli ravishda axborotlarni qabul qilishga o‘rgatadi. Bu jarayonda ota-onalarning pedagogik o‘rni beqiyosdir. Chunki bola avvalo oila muhitida shakllanadi, uning axborotga, internetga, ijtimoiy tarmoqlarga va ommaviy axborot vositalariga bo‘lgan munosabati ota-ona namunasiga bevosita bog‘liq bo‘ladi. Ota-onalar media savodxonlikning asosiy yo‘nalishlarini — axborotni tahlil qilish, ishonchliligini baholash, virtual xavflardan himoyalaniish va

foydali media kontentni tanlashni — o‘zlari mukammal bilishlari hamda bolalariga shu bilimlarni singdirishlari lozim. Bu esa nafaqat bolani zararli axborotlardan himoya qiladi, balki uning ijtimoiy, axloqiy va ma’naviy rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Ota-onaning pedagogik yondashuvi, nazorati va tarbiyaviy mas’uliyati media muhitda bolani mustaqil fikrlovchi, tanqidiy tahlil qila oladigan, o‘z fikrini asoslab ifoda etadigan shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ota-onalar o‘zlari ham zamonaviy texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va axborot manbalari bilan ishlash madaniyatiga ega bo‘lishlari, farzandlariga media madaniyat namunasini ko‘rsatishlari zarur. Demak, media savodxonlikda ota-onaning pedagogik o‘rni nafaqat nazorat va yo‘naltirish bilan cheklanmaydi, balki bu jarayonni oila muhitida izchil, ijobiy va o‘rnak bo‘lish orqali amalga oshirishni taqozo etadi. Ota-onalarning bu boradagi faol pozitsiyasi jamiyatda axborot madaniyatining yuksalishiga, yoshlarning ongli, mas’uliyatli va tanqidiy fikrlovchi avlod sifatida shakllanishiga asos yaratadi. Shu bois media savodxonlikni rivojlantirish, ayniqsa, oilaviy darajada mustahkamlash — bugungi kunning eng muhim pedagogik vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Ismoilova, N. Media savodxonlik va ota-onaning pedagogik roli. O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi nashriyoti, 2020.
2. Qodirova, D. Ota-onalar va media savodxonlik. Toshkent Davlat Universiteti nashriyoti, 2019.
3. Toshkent Media Markazi. Media va yoshlar: ota-onalar uchun qo'llanma. 2021.
4. Karimov, S. Bolalarda media madaniyatini shakllantirishda ota-onaning roli. O'zbekiston jurnalistikasi, 2022, 15(3), 45-60.
5. Yusupova, M. Digital media va oilaviy ta'lim: pedagogik yondashuvlar. O'zbekiston ta'lim markazi, 2021.